

Gábor Pusztai

Veertig jaar in de Neerlandistiek

Interview met Judit Gera

Je studeerde naast Engels en Hongaars ook neerlandistiek aan de ELTE in Boedapest en kreeg je bul in 1979. De studie neerlandistiek zag er waarschijnlijk toen anders uit dan nu. Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen toen en nu?

Toen ik met het Nederlands begon was het nog geen vak, maar een zogenaamde optionele studierichting. Ik deed het naast mijn twee hoofdvakken. De studie concentreerde zich vooral op taalverwerving en grammatica. In mijn diploma Hongaarse en Engelse Taal- en Letterkunde staat een bijsluiter van: ‘Speciale studies Lage Landse taal en literatuur’. De studiegroep – de enige toen – bestond uit twee studenten waarvan ik de ene was. Een bibliotheek bestond toen ook nog niet, er waren vijf romans aanwezig die ik en mijn medestudente gretig lasen. Er was geen kopieerapparaat, geen internet, geen internationale contacten, niets. Wel een goede en keiharde docente, wijlen Erzsébet Mollay. Ze gaf les met groot enthousiasme en vakkennis. Het was gezellig, maar piepklein. Misschien zou ik eerder moeten zeggen: *want* piepklein.

Waarom ging je eigenlijk Nederlands studeren?

In de jaren 70 van de vorige eeuw hadden we een logé uit Amsterdam – vandaag een bekende pianist in Nederland – die op de Bartók Béla Muziekacademie in Boedapest kwam studeren en een kamer met een piano zocht. Aangezien mijn moeder pianolerares was en wij een prach-

tige Bösendorfer in huis hadden, was ons appartement een aangewezen plek voor haar. We raakten bevriend en spraken Engels met elkaar. Toen haar moeder op bezoek kwam hoorde ik hen Nederlands spreken en werd op slag verliefd op de taal. Die klonk zo mooi in mijn oren. Later nodigden zij ons terug in Amsterdam uit voor drie weken. Ze woonden op de Herengracht. Dat was een tweede kans om op verliefd te worden: deze keer niet alleen op de taal maar ook op de cultuur, vooral de schilderkunst. Ik dacht dat ik naast Hongaars en Engels, die toen zeer populair waren, iets bijzonders ging doen: dat werd het Nederlands.

Judit Gera

Je hebt na je studie jaren lang voor een uitgeverij gewerkt en je begon ook met literaire vertalingen. Je kreeg in 2001 als vertaler de Martinus Nijhoff-prijs. Maar sinds 1982 werk je ook aan de universiteit. Wat is voor je belangrijker: vertalen, lesgeven of wetenschappelijk onderzoek doen?

In het begin was ik helemaal voor het vertalen: dat gaf me de kans om me weer in verhalen te verdiepen, door verhalen betoverd te worden, net zoals toen ik nog als kind sprookjes kreeg voorgelezen en me in een andere wereld kon verliezen. Het lesgeven was aan het begin moeilijk: ik moest als enige letterkundige medewerker de hele literatuurgeschiedenis geven, vanaf de middeleeuwen tot heden. En de enige vakliteratuur was de legendarische ‘Knuvelder’ – niet de allerboeiendste literatuurgeschiedenis maar wel zeer informatief. Een van de grootste problemen was dat er zo goed als geen primaire teksten ter beschikking stonden – de studenten van vandaag hebben geen idee hoe begenadigd ze zijn met de DBNL – dus het was allemaal een lijdensweg, een enorme uitdaging. Daarnaast bestond er toen alleen maar een klein zakwoordenboek, het zogenaamde ‘Zugor’. Het was fijn dat het bestond, maar serieus lezen en schrijven was op grond van dat dingetje echt niet goed mogelijk. Ook met het publiceren ging het technisch gezien aan het begin niet zo vlot: ik stuurde mijn met de tikmachine geschreven eerste artikel door de slakkenpost naar het Frederik van Eeden Genootschap. Het duurde dan erg lang voordat ik een reactie mocht ontvangen. Het werd geaccepteerd en vervolgens in de *Mededelingen Frederik van Eeden Genootschap* gepubliceerd. Wat was ik toen blij! Ik had weinig middelen en zero zelfvertrouwen. Maar langzamerhand heb ik meer ervaring opgedaan en via mijn contacten meer studiemateriaal gekregen. Daarna ging het beter, en naast bloed, zweet en tranen begon ik er echt van te genieten. Tegenwoordig vind ik zowel vertalen, als lesgeven en wetenschappelijk onderzoek even leuk, maar tijd voor alle drie vinden is een ander verhaal.

Jij bent (sinds 2005) de enige hoogleraar neerlandistiek in Hongarije. Hoe zie je de ontwikkeling van het vakgebied in Hongarije in de laatste 40 jaar en hoe zie je de toekomst (eventueel ook in internationaal perspectief)?

De ontwikkeling van de neerlandistiek in Hongarije is enorm groot. Het is alsof je de oertijd met de eenentwintigste eeuw zou moeten vergelijken.

Neerlandistiek is drie vakgroepen rijk in ons land, met ervaren en zeer professionele docenten, elk jaar ongeveer 200 studenten en het is een hoofdvak met vele studiebeurzen. De vakgroepen worden ondersteund door de Nederlandse Taalunie, wat de infrastructuur – onder andere computers, kopieerapparaten, bibliotheken – en de kwaliteit van de studie verzekert. Er zijn moedertaalsprekers aanwezig – eveneens dankzij de Nederlandse Taalunie – die de basis van ons werk vormen, onze studenten kennen immers geen woord Nederlands aan het begin van hun studie. Projectsubsidies bevorderen wetenschappelijk onderzoek. Met Erasmusbeurzen kunnen studenten tegenwoordig hun kennis van de Nederlandse taal- en letterkunde aan Nederlandse en Vlaamse universiteiten verdiepen. In ‘mijn’ tijd had je niets van deze dingen. Er zijn vele gepromoveerde docenten, ook gehabiliteerden die regelmatig in het binnen- en het buitenland publiceren, aan congressen deelnemen etc. Het aantal studenten groeit voortdurend en de erkenning van de Hongaarse neerlandistiek – vooral in het buitenland – is groot. Wat de toekomst betreft, maak ik me enigszins zorgen: bezuiniging dreigt op alle terreinen, dus ook op het gebied van de neerlandistiek. Dat de BA studie Nederlands op de Vrije Universiteit in Amsterdam werd opgegeven is een zeer angstwekkend teken. Op andere plekken worden hoogleraren neerlandistiek wegbezuinigd. We moeten er samen naar streven dat dit proces stopt. Het is maar te hopen dat het tij zal keren.

Naast je hoogleraarschap aan de ELTE speelde je ook een rol in de internationale neerlandistiek: je was voorzitter van Comenius, je bent lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde en je werd in 1999 Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Hoe belangrijk vind je de inbedding van de Hongaarse neerlandistiek in een internationaal kader?

Ik vind het internationale kader zeer belangrijk. Zonder samenwerking met buitenlandse collega's zou de vakbeoefening van mindere kwaliteit en ook saai zijn. Ook zichtbaarheid is van groot belang. Daarnaast is het erg fijn om lid te zijn van een internationale gemeenschap: het gevoel van isolatie wordt daardoor verminderd en je leert enorm veel van je buitenlandse collega's. Je herkent dat ze dezelfde problemen hebben als jij zelf en dat geeft troost en aanmoediging om verder te gaan. Ook komt naar mijn ervaring veel meer feedback op ons werk uit het buitenland dan uit eigen land. Dat is jammer, maar het is niet anders.

Je hebt verschillende onderzoeksgebieden binnen de neerlandistiek. Je schreef over schilderkunst, literatuur, gender en ook over koloniale literatuur. Wat was de motivatie van je themakeuze?

De schilderkunst is een oude liefde van toen ik de eerste keer het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum bezocht. Een openbaring van hoe weinig het stadsgezicht van Amsterdam veranderde sinds de zeventiende eeuw, het wonder van de continuïteit van het leven dat je bij ons niet hebt. Het gevoel voor detail dat alledaags maar juist daarom ontroerend en betoverend is. Het prachtige Nederlandse landschap, de Vlaamse primitieven, de levendige genreschilderijen en de prachtige portretkunst: de reeks waarom ik nooit genoeg kan krijgen van de Nederlandse schilderkunst is eindeloos.

Gender en postkoloniale literatuurbenadering heeft te maken met mijn maatschappelijke belangstelling en betrokkenheid. Ik geloof niet dat je literatuur zonder maatschappelijke context kan bestuderen, tenminste zou het voor mij saai en niet verantwoord zijn. Als docent wil ik ook graag waarden aan de studenten doorgeven, waarden die ik belangrijk vind: gelijkheid tussen mensen, sociale rechtvaardigheid, acceptatie van en respect voor de ander, verzet tegen onderdrukking. Het lef hebben om je mening te laten horen, je mond open doen als je door onrechtvaardigheid geconfronteerd wordt, vragen stellen, kritisch denken. Mijn context had en heeft altijd te maken met scheve machtsverhoudingen en die boeien me enorm, ook in literaire teksten. Gender en postkoloniale literatuurbenadering focussen precies op de al genoemde scheve machtsverhoudingen en stellen vraagtekens bij stellingen en representaties die niet opvallen, juist omdat ze zo natuurlijk lijken.

Op dit moment werk je met andere collega's samen aan een Nederlandse literatuurgeschiedenis in het Hongaars. Kun je hierover meer vertellen?

Het is een zeer boeiend project. De literatuurgeschiedenis heeft een innovatief concept: het bestudeert de geschiedenis van de Nederlandse literatuur op grond van ontmoetingen tussen de Nederlandse, Vlaamse en Hongaarse cultuur en literatuur. Zo zullen er korte teksten in staan die deze betrekkingen beschrijven, naast de langere hoofdstukken over de klassieke geschiedenis van de Nederlandstalige literatuur vanaf de middeleeuwen tot heden. Het is een samenwerking tussen de drie vak-

groepen Nederlands in Hongarije: de Universiteit Debrecen, de Eötvös Loránd Universiteit (ELTE) en de Károli Hervormde Universiteit (KRE), gesteund door de Nederlandse Taalunie. Het is een grote uitdaging, maar erg fijn om te doen.